Within the framework of the world economic space, further EU countries leadership in the innovation sector should be objectively linked to the innovation-investment competitiveness level increasing at the expense of investment and innovation development indicators regional disproportions overcoming and innovation and investment activity of business entities revitalization.

***Key words**: region, EU countries, competitiveness, innovation-investment development, innovation component, investment component, integral assessment.*

УДК 339.738:332.1

Т.В. Марена

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ВАЛЮТНИХ СОЮЗІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

У статті досліджено еволюцію та сучасний стан розвитку процесів валютної інтеграції у регіонах світового господарства. Визначено регіональні особливості створення валютних союзів в Азії, Африці, Близькому Сході, Латинській Америці та Карибському басейні, Північній Америці. Оцінено альтернативні варіанти та окреслено перспективи впровадження спільних (єдиних) валют в окремих регіональних валютних об'єднаннях. Визначено ризики формування нових регіональних валютних угруповань, обґрунтовано та узагальнено чинники, які стримують подальший розвиток процесів валютної інтеграції і впровадження колективних валют у регіонах світу.

Ключові слова: *регіональна валютна інтеграція, регіональна валютна зона, валютний союз, доларизація, єдина валюта, спільна валюта, резервна валюта, фіксований обмінний курс*.

Невід'ємною складовою розвитку процесів регіональної економічної інтеграції є регіоналізація світового валютно-фінансового простору. Виступаючи логічним наслідком інтернаціоналізації господарського життя, посилення взаємозалежності економік країн, валютна інтеграція одночасно є об'єктивною передумовою поглиблення загальної економічної інтеграції, оскільки передбачає ліквідацію обмежень валютно-фінансового характеру, які є перепоною для більш тісного переплетіння ринків, що інтегруються. У процесі валютної інтеграції створюється специфічний валютний механізм на міждержавній основі, формуються регіональні угруповання з метою узгодженого регулювання валютних відносин. Формування валютних союзів також може розглядатися країнами-членами як механізм захисту від негативних проявів фінансової глобалізації та подолання надмірної залежності від долара США як домінуючої світової валюти.

Питанням регіоналізації світового валюто-фінансового простору, еволюції процесів регіональної валютної інтеграції присвячені численні праці вітчизняних та зарубіжних вчених – О. Булатової, К. Ковтонюк, М. Лизун, І. Ліщинського, М. Прохорової, експертів Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Банку міжнародних розрахунків тощо. Обґрунтування доцільності створення валютних союзів та впровадження спільної або єдиної валюти в окремих регіонах світу представлено у працях Г. Ґрабеля, М. Каваі, П. Массона, К. Паттілло, Н. Резнікової, А. Шлапак та інших науковців. Разом з тим, подальших наукових досліджень потребують питання обґрунтування регіональної специфіки створення валютних

союзів для виявлення ризиків формування інтеграційних валютних об'єднань і виокремлення факторів, які стримують подальший розвиток процесів валютної інтеграції у регіонах світового господарства. Усе вищезазначене обумовлює актуальність теми представленого дослідження.

Метою дослідження є визначення регіональних особливостей та перспектив розвитку процесів валютної інтеграції і на цій основі обґрунтування та узагальнення чинників, що гальмують формування валютних угруповань у світі і впровадження відповідних регіональних валют.

В умовах інтенсифікації процесів регіональної інтеграції швидкими темпами розвивається міжрегіональне інтеграційне співробітництво у валютно-фінансовій сфері, у результаті чого у світі формуються регіональні валютні зони у вигляді валютних союзів та з'являються колективні (спільні або єдині) валюти, які обслуговують регіональні потреби окремих інтеграційних угрупувань. Незважаючи на певні недоліки валютного союзу, ця форма валютної інтеграції досить широко використовується в світі. Найбільш розвиненим є валютне співробітництво європейських країн: в 1950 р. був створений Європейський платіжний союз, в 1972 р. – «валютна змія», в 1979 р. – Європейська валютна система, з 1999 р. функціонує Економічний і валютний союз.

На основі використання досвіду валютного співробітництва європейських країн формуються валютні союзи і в інших регіонах світу. Так, введення євро призвело до активізації обговорення в Азії питання про необхідність створення єдиної валютної одиниці регіону. Ще при підписанні угоди про створення зони вільної торгівлі АСЕАН передбачалося, що ця угода може з часом перерости у створення єдиної азіатської валюти. Пізніше держави-члени Асоціації країн Південно-Східної Азії, а також КНР, Республіка Корея та Японія стали розглядати можливість введення колективної валюти [5]. Створення азіатського валютного союзу може підвищити фінансову стабільність у регіоні і дозволить скоротити численні витрати; прив'язка валют азіатських країн до долара виявилася не тільки занадто дорогою, але також викликала значні диспропорції і коливання валютних курсів [18]. Єдина валюта країн Азії дозволила б усунути ці проблеми.

У перспективі валютна інтеграція у регіоні Південно-Східної Азії може розвиватися за трьома основними сценаріями:

- створення валютного союзу на базі використання Азійської грошової одиниці (Asian Currency Unit – ACU);
- створення валютного союзу на основі зони японської єни;
- створення валютного союзу з китайським юанем у якості колективної валюти.

Ймовірність реалізації кожного із зазначених сценаріїв є достатньо дискусійною, і кожен варіант розвитку азійської валютної інтеграції має своїх прихильників та критиків. Сьогодні у регіоні використовується Asian Currency Unit, яку було впроваджено за рішенням Азійського банку розвитку у 2006 р. [3]. Обґрунтовуючи можливість використання ACU як регіональної валюти, М. Каваі зазначає, що у азійському регіоні надто складно підтримувати внутрішньорегіональну стабільність обмінних курсів на основі традиційної прив'язки валюти до долара США, тому необхідно переходити на нову форму координації валютної політики країн Південно-Східної Азії. Зокрема, враховуючи відносне зменшення ролі долара США та відсутність єдиної домінуючої валюти в регіоні, виходом може стати впровадження кошику регіональних валют – ACU як спільної грошової одиниці регіону [12]. Наразі Asian Currency Unit використовується у якості клірингової розрахункової одиниці у регіоні, і можливість її перетворення на повноцінну спільну, а тим більше єдину регіональну валюту на зразок євро є достатньо низькою.

За другим сценарієм, валютний союз у азійському регіоні може бути створений на основі зони японської єни. Можливості об'єднання грошових одиниць країн Південно-Східної Азії навколо єни обговорювалися ще з 70-х рр. XX ст.

Відповідно до альтернативного сценарію, регіональна валютна зона у Азії може бути створена навколо китайського юаню. Свого часу Пекін пропонував ввести для материкової частини Китаю, а також Тайваню, Гонконгу й Макао спільну валюту – китайський долар [5]. На думку експертів, через 20-25 років юань зможе стати не лише провідною регіональною валютою, а й однією з резервних валют, враховуючи зростаюче домінування Китаю у азійському регіоні у виробничій, інвестиційній та технологічній сферах [5]. На підтвердження високої ймовірності формування у Південно-Східній Азії оптимальної валютної зони навколо китайського юаню, науковці наводять наступні докази: великі розміри китайської економіки і високий ступінь її залучення у глобальні економічні і, зокрема, фінансові процеси; високий рівень інтернаціоналізації китайського юаня, його вільна конвертованість та попит на нього як на валюту платежу при фінансовому обслуговуванні зовнішньоекономічних операцій в регіоні Південно-Східної Азії; зростання ролі КНР у глобальних потоках капіталу [8].

Дійсно, Китай має всі передумови для перетворення своєї грошової одиниці на світову резервну валюту та регіональну колективну валюту, зважаючи на позиції країни у світовому виробництві, експорті капіталу, рівень розвитку фінансово-банківської інфраструктури та стан міжнародної ліквідності. За оцінками Світового банку, у 2016 р. на фоні реального світового ВВП 2,4% показник реального ВВП Китаю склав 6,7% (для порівняння: США – 1,6%, країни Єврозони – 1,8%, Японія – 1%, в середньому за групою країн, що розвиваються – 3,5%) [9].

У останні роки зросла роль Китаю у світовому експорті капіталу. Якщо у 2001 р. на Китай припадало всього 4,0% чистого експорту капіталу у світі, а Японія була найбільшим чистим експортером капіталу (20,2%), то у 2006 р. Китай з часткою 13,5% вже обігнав Японію (12,2%). В останні роки Китай за цим показником залишив Японію далеко позаду, закріплюючись разом з Німеччиною на позиціях двох найбільших світових експортерів капіталу (Німеччина – 18,9%, Китай – 13,8% у 2014 р.).

Китай здійснив справжній прорив на світовому фінансовому ринку. За оцінками МВФ, у 2013 р. на Китай припадало 9,6% глобальних фінансових активів та 32% світових валютних резервів [10]. В рейтингу S&P Global Market Intelligence серед 100 найбільших банків світу у 2017 р. представлено 18 китайських і 8 японських банків. При цьому перші чотири місця в рейтингу займають китайські банки (Industrial & Commercial Bank of China Ltd., China Construction Bank Corp., Agricultural Bank of China Ltd. and Bank of China Ltd.), а на п'ятому місці знаходиться японська фінансова група Mitsubishi UFJ Financial Group Inc. [17].

Отже, за багатьма економічними та фінансовими показниками Китай наразі випереджає Японію, перетворюючи юань на реального конкурента японської єни як можливої колективної валюти Південно-Східної Азії. Водночас, японська єна досі залишається не тільки важливим регіональним платіжним засобом, але й світовою резервною валютою, що підтверджують дані таблиці 1.

Хоча юань і поступається єні за показниками частки у світових валютних резервах і середньодобових обсягах операцій на валютному ринку, не можна недооцінювати швидкість, з якою китайська валюта інтегрується у всі сектори світового фінансового ринку. З 2016 р. Міжнародний валютний фонд увів китайський юань у валютний кошик, що використовується для розрахунку вартості SDR (див. табл. 1), таким чином позитивно оцінивши зростання ролі Китаю у світовій економіці

та глобальній фінансовій системі і фактично визнавши юань новою резервною валютою.

Таблиця 1

Показники використання японської єни та китайського юаню у світовому господарстві, 2011-2016 рр.

Показник	Японська єна		Китайський юань	
	2011	2016	2011	2016
Частка валюти у кошику SDR, %	9,4	8,33	-	10,92
Частка валюти у світових валютних резервах, %	3,61	3,95	-	1,08
Частка валюти у середньодобових обсягах операцій на валютному ринку, %	19	22	1	4

Примітка. Складено автором на основі [10, 15]

Значний потенціал розвитку регіональних валютних зон є у африканських країн, які вже мають певний досвід валютно-фінансової інтеграції. Так, ще із заснуванням у 1921 р. Резервного банку Південної Африки південноафриканський фунт став використовуватися як єдиний законний платіжний засіб в країнах-членах. Після створення у 1961 р. Південноафриканської Республіки і заміни фунта на південноафриканський ранд було сформовано валютний простір ранду. У 1974 р. з підписанням угоди між ПАР, Лесото і Свазілендом (неформально до угоди приєдналася Намібія, яка потім вийшла з союзу у 1993 р.) була утворена Єдина валютна зона (Common Monetary Area – CMA). Валютний простір ранду проіснував до 1986 р. і був замінений на Тристоронню угоду про валютний простір [4, 5].

Сьогодні розвиток валютної інтеграції на африканському континенті відбувається в умовах існування великої кількості інтеграційних угруповань, багато з яких заявляють про наміри створення спільного фінансового простору та введення єдиної валюти. Так, при створенні у 1963 р. Організації африканської єдності (ОАЄ), яка об'єднала 30 країн, у якості однієї з цілей функціонування організації називалося введення єдиної африканської валюти. Правонаступником ОАЄ став Африканський Союз, який був утворений у 2002 р. і об'єднує 54 африканські країни. Серед перспективних планів Африканського Союзу – введення єдиної валюти (афро). У 2005 р. Асоціація керівників Центральних банків країн Африки оголосила про свої плани введення єдиної валюти та створення спільного центрального банку до 2021 року [5]. Щоправда, пізніше ці терміни були скориговані, і наразі така перспектива є ще більш віддаленою (не раніше 2028 р.).

Плани валютно-фінансової інтеграції є і в інших інтеграційних об'єднаннях Африки. Так, серед напрямів розвитку економічної інтеграції в рамках Економічного співтовариства держав Західної Африки (ECOWAS), яке було створено у 1975 р., зазначено формування спільного ринку, економічного і валютного союзу. Співтовариство ECOWAS планувало ввести спільну валюту ще у 2009 році. У якості вимог до країн – майбутніх членів валютного союзу висувалися наступні: відношення дефіциту державного бюджету до ВВП не повинно перевищувати 4%; обсяг валютних резервів центрального банку країни має складати не менше суми чотирьохмісячного імпорту [3]. Однак більшість країн угруповання поки не в змозі задовольнити ці вимоги, тому впровадження спільної валюти відкладено на невизначений термін.

Однією з основних цілей Спільного ринку Східної та Південної Африки (COMESA), який почав діяти у 1994 р., є валютно-фінансове співробітництво з метою врегулювання платежів, створення спільної валютної одиниці в якості розрахункової одиниці країн-членів, створення платіжного союзу, узгодження валютної і податкової

політики, досягнення валютної конвертованості, розвитку банківської справи, вільного руху капіталу.

Співтовариство розвитку Півдня Африки (Southern African Development Community – SADC), створене у 1992 р. у вигляді торгово-економічного союзу 14 країн Південної Африки, анонсувало можливість появи нової валюти об'єднання до 2016 р. При створенні цієї валюти враховуватиметься досвід впровадження єдиної європейської валюти.

На даний момент в Африці діють два валютних союзи – Західноафриканський економічний і валютний союз (West African Economic and Monetary Union – UEMOA) і Центральноафриканське валютно-економічне співтовариство (Central African Economic and Monetary Community – CEMAC), які використовують франк CFA (західноафриканський франк – XOF, який знаходиться в обігу на території 8 держав, центральноафриканський франк – XAF, який впроваджено у 6 країнах). З 1999 р. франк CFA прив'язаний до євро, що знижує валютні ризики у зовнішній торгівлі африканських країн зони франка з європейськими державами.

Прагнення до розвитку валютної інтеграції і створення валютного союзу відзначається і у регіоні Близького Сходу, передусім, серед країн Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ), створеної у 1981 р. У Єдиній економічній угоді РСАДПЗ (The Unified Economic Agreement between the Countries of the Gulf Cooperation Council) зазначено, що країни-члени будуть прагнути координації фінансової, монетарної та банківської політики і посилення співпраці між органами грошово-кредитного регулювання і центральними банками, включаючи спроби впровадження спільної валюти з метою досягнення цілей економічного розвитку (Стаття 22) [16].

Для досягнення цієї мети у 1983 р. був створений комітет у складі керівників валютних агентств і центральних банків країн Перської затоки, діяльність якого була спрямована на координацію фінансової, монетарної і банківської політики [5]. У 1987 р. центральними банками країн РСАДПЗ ухвалено рішення здійснювати координацію політики регулювання курсів національних валют [7]. У 2000 р. прийнято рішення щодо прив'язки національних валют до долара США. У 2005 р. затверджено критерії економічної конвергенції країн для досягнення країнами – майбутніми членами валютного союзу необхідного рівня фінансової і валютної стабільності. Відтак, певні кроки на шляху до створення повноцінної валютної зони у регіоні Перської затоки вже зроблено. Водночас, деякі питання щодо створення валютного союзу у регіоні не вирішено. Зокрема, досі не конкретизовано, як буде називатися нова валюта (спочатку планувалася назва «динар Затоки», потім з'явилася інформація про можливу назву «халіджи»). Крім того, остаточно не визначено склад майбутнього валютного об'єднання, оскільки дві країни РСАДПЗ – Об'єднані Арабські Емірати і Оман – поки що відмовляються приєднуватися до валютного союзу.

Спочатку введення єдиної валюти в країнах Перської затоки (Саудівська Аравія, Бахрейн, Катар, Кувейт) планувалося на 2010 рік. Однак враховуючи ускладнення, які на той час спостерігалися у зоні євро, Рада співробітництва арабських держав Перської затоки прийняла рішення відкласти впровадження єдиної валюти спочатку до 2013 р., а потім і до 2015 р. у зв'язку з недостатнім рівнем гармонізації фінансових систем країн – майбутніх членів валютної зони. Станом на кінець 2016 р. єдину валюту країн Перської затоки ще не було впроваджено.

З другої половини XX ст. розвиваються процеси регіональної валютної інтеграції у Латинській Америці та Карибському басейні:

- у 1964 р. створено Центральноамериканський валютний союз, до якого увійшли Гватемала, Коста-Ріка, Нікарагуа і Сальвадор. Його члени використовували колективну міждержавну валюту – андське песо, емісія якого забезпечувалася фінансовими зобов'язаннями центральних банків-членів Андського пакту, депонованими в Андському резервному фонді. Курс песо жорстко прив'язаний до долара США. У 1974 р. укладено Центральноамериканську валютну угоду, яка встановлювала спільну валюту – центральноамериканське песо;
- у 1965 р. замість Валютної ради Британських Карибів (існувала з 1950 р.) створено Східнокарибське валютне управління, що використовувало східнокарибський долар у якості спільної валюти, зафіксованої спочатку до британського фунта стерлінгів, а з середини 70-х рр. – до долара США. У 1983 р. створено Східнокарибський центральний банк і сформовано Східнокарибський валютний союз (Eastern Caribbean Currency Union – ECCU) із спільною валютою – східнокарибським доларом. Сьогодні до складу ECCU входять шість країн – Антигуа і Барбуда, Домініка, Гренада, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадини;
- у 2008 р. країни-члени Боліваріанського альянсу (ALBA) – Куба, Венесуела, Нікарагуа, Болівія, Гондурас, Домініка – і Еквадор (увійшов до складу ALBA у 2009 р.) прийняли рішення про перехід з 2010 р. до єдиної валюти – умовної грошової одиниці взаєморозрахунків сукре (Sistema Único de Compensación Regional – SUCRE). Наразі сукре є віртуальною валютою, але з часом може прийняти матеріальну форму. Вартість сукре розраховується за методом валютного композиту (валютний кошик, що складається з валют країн-учасниць). На думку країн-учасниць об'єднання, нова грошова одиниця дозволить протидіяти фінансовій кризі і відмовитися від долара США у регіональних операціях [2, 3-6].

Характерною рисою розвитку валютної інтеграції у регіоні Латинської Америки є прив'язка регіональних валют до долара США, що пов'язано з традиційно високим ступенем доларизації економік країн регіону.

Щодо перспектив валютної інтеграції у Північній Америці, то уже деякий час обговорюється можливість створення Північноамериканського валютного союзу і введення єдиної або спільної валюти на території країн NAFTA (США, Канада і Мексика). Валютна інтеграція у регіоні забезпечила б валютну стабільність, необхідну для розвитку фінансових ринків, економічного зростання і отримання найбільшого ефекту від спільного ринку.

Ідею переходу до єдиної валюти країн Північної Америки запропонував у 1999 р. канадський економіст Г. Ґрабел, який у праці «The Case for the Amero: The Economics and Politics of a North American Monetary Union» представив аргументи на користь введення північноамериканської валюти – амеро [11]. Концепція введення Північноамериканської валюти є ідентичною з концепцією запровадження єдиної європейської валюти.

Однак поки що створення валютного союзу країн NAFTA знаходиться у площині теоретичних обговорень і дискусій, що пов'язано з кількома обставинами. По-перше, на даний момент про плани переходу на єдину валюту (навіть у віддаленій перспективі) на рівні офіційних органів досі не заявлено. По-друге, існує значний політичний спротив з боку Канади щодо ідеї відмови від канадського долару на користь нової валюти регіону. Крім того, створення єдиної Північноамериканської валюти не може бути здійснено у короткостроковому періоді, оскільки існує значна різниця в рівнях економічного розвитку США, Канади і Мексики. Навіть за умови активізації процесу валютної інтеграції в країнах NAFTA необхідним буде перехідний період, в рамках якого можливо використовувати офіційну доларизацію економік Канади і Мексики. Однак такий перехідний механізм також може не влаштувати

Канаду і Мексику, які ризикуватимуть потрапити в більшу економічну і фінансову залежність від Сполучених Штатів.

Таким чином, починаючи з середини XX ст. спостерігається активізація розвитку процесів регіональної валютної інтеграції, що знайшло відображення у створенні валютних союзів практично у всіх регіонах світу. Разом з тим, дослідження еволюції та сучасного стану валютної інтеграції в окремих регіонах світового господарства дозволило виділити чинники, обставини та ризики, які стримують подальший розвиток цих процесів, а саме:

- значна диференціація країн, що планують увійти до конкретних регіональних валютних угруповань, за рівнем соціально-економічного розвитку та відповідні складності у досягненні ними встановлених критеріїв економічної конвергенції;
- багатоваріантність альтернативних сценаріїв формування валютного союзу та наявність кількох можливих претендентів на роль регіональної валюти (як у випадку регіону Південно-Східної Азії);
- загострення фінансово-економічних проблем функціонування Єврозони, яке періодично спостерігається, розглядається країнами з інших регіонів світу як негативний досвід валютної інтеграції і змушує їх переглядати доцільність переходу на єдину регіональну валюту;
- окремі країни демонструють політичний спротив вступу до валютних об'єднань через небажання відмовлятися від національної валюти і високий ризик потрапляння у фінансово-економічну залежність від більш сильної країни угруповання;
- загальна нестабільність глобального фінансового середовища ускладнює завдання стабілізації валютно-фінансових систем країн – потенційних учасниць валютного союзу, що є необхідною умовою впровадження спільної або єдиної регіональної валюти.

У результаті, навіть створення тих валютних союзів, формування яких вже було вирішеним питанням і планувалося у конкретні терміни, періодично відкладається. Визначення заходів, спрямованих на подолання перешкод на шляху до формування повноцінних валютних об'єднань у регіонах світу, може стати предметом подальших досліджень у цьому напрямі.

Список використаної літератури

1. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: [монографія] / О.В. Булатова. – Донецьк: Дон НУ, 2012. – 368 с.; Bulatova O.V. Rehionalna skladova hlobalnykh intehratsiinykh protsesiv: [monohrafiia] / O.V. Bulatova. – Donetsk: Don NU, 2012. – 368 s.

2. Замість долара вводять нову валюту – сукре. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.finance.ua/ua/news/-/213090/zamist-dolara-vvodyat-novu-valyutu-sukre; Zamist dolara vvodiat novu valiutu – sukre. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://news.finance.ua/ua/news/-/213090/zamist-dolara-vvodyat-novu-valyutu-sukre.

3. Ковтонюк К.В. Інтеграційний вимір світового фінансового простору / К.В. Ковтонюк // Культура народов Причерноморья / Таврический национальный университет им. В.И.Вернадского. Межвузовский центр «КРЫМ». – 2013. - №248. – С. 22-25; Kovtoniuk K.V. Intehratsiinyi vymir svitovoho finansovoho prostoru / K.V. Kovtoniuk // Kultura narodov Prychernomoria / Tavrycheskyi natsyonalnыi unyversytet ym. V.Y.Vernadskoho. Mezhvuzovskyi tsentr «KRЫM». – 2013. - №248. – S. 22-25.

4. Лизун М.В. Валютні союзи: ретроспективні та сучасні форми / М.В. Лизун, І.О. Ліщинський // Економічний простір. – 2017. - №118. – С. 47-59; Lyzun M.V.

Valiutni soiuzy: retrospektyvni ta suchasni formy / M.V. Lyzun, I.O. Lishchynskyi // Ekonomichnyi prostir. – 2017. - №118. – S. 47-59.

5. Прохорова М.Е. Регіональні валютні ініціативи / М.Е. Прохорова, А.О. Пукас // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2010. – Випуск 93 (Частина ІІ). – С.190-197; Prokhorova M.E. Rehionalni valiutni initsiatyvy / M.E. Prokhorova, A.O. Pukas // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. – 2010. – Vypusk 93 (Chastyna II). – S.190-197.

6. Прохорова М.Е. Сучасні підходи до формування новітньої архітектоніки світової валютної системи / М.Е. Прохорова // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. – 2010. – Том 1, №1. – С.61-71; Prokhorova M.E. Suchasni pidkhody do formuvannia novitnoi arkhitektoniky svitovoi valiutnoi systemy / M.E. Prokhorova // Naukovyi visnyk Instytutu mizhnarodnykh vidnosyn NAU. Seriia: ekonomika, pravo, politolohiia, turyzm. – 2010. – Tom 1, №1. – S.61-71.

7. Резнікова Н.В. Перспективи арабської фінансової співпраці у регіоні держав Близького Сходу і Північної Африки / Н.В. Резнікова // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». – 2012. - Том 25 (64). - № 3. – С. 166-172; Reznikova N.V. Perspektyvy arabskoi finansovoi spivpratsi u rehioni derzhav Blyzkoho Skhodu i Pivnichnoi Afryky / N.V. Reznikova // Uchenыe zapysky Tavrycheskoho natsyonalnoho unyversyteta ymeny V.Y. Vernadskoho. Seryia «Эkonomyka y upravlenye». – 2012. - Tom 25 (64). - № 3. – S. 166-172.

8. Шлапак А.В. Ключові напрями валютної інтеграції в регіоні Південно-Східної Азії / А.В. Шлапак // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2015. - №8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4246; Shlapak A.V. Kliuchovi napriamy valiutnoi intehratsii v rehioni Pivdenno-Skhidnoi Azii / A.V. Shlapak // Elektronne naukove fakhove vydannia «Efektyvna ekonomika». – 2015. - №8. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4246.

9. Global Economic Prospects: A Fragile Recovery: A World Bank Group Flagship Report. – International Bank for Reconstruction and Development; The World Bank, June 2017. [Electronic source]. – Access mode: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/26800/9781464810244.pdf#page=16

10. Global Financial Stability Report. – Washington: IMF, 2003-2015. [Electronic source]. – Access mode: http://www.imf.org/en/publications/gfsr

11. Grubel H. The Case for the Amero: The Economics and Politics of a North American Monetary Union / H. Grubel. – The Fraser Institute, September 1, 1999. [Electronic source]. – Access mode: https://www.fraserinstitute.org/studies/case-for-the-amero

12. Kawai Masahiro. The Role of an Asian Currency Unit for Asian Monetary Integration / Masahiro Kawai // Finance & Bien Commun. – 2009/2 (No 34-35). – P. 125-135.

13. Masson P. A single currency for Africa? / P. Masson, C. Pattillo // Finance & Development. – December, 2004. [Electronic source]. – Access mode: https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2004/12/pdf/masson.pdf

14. Pontines V. How Useful Is an Asian Currency Unit (ACU) Index for Surveillance in East Asia? / V. Pontines // ADBI Working Paper Series. – Asian Development Bank Institute, March 2013. - №413. – 31 p. [Electronic source]. – Access mode: https://econpapers.repec.org/paper/risadbiwp/0413.htm

15. The Bank for International Settlements Statistics. [Electronic source]. – Access mode: https://www.bis.org/publ/rpfx16.htm?m=6%7C381%7C677

16. The Unified Economic Agreement between the Countries of the Gulf Cooperation Council. [Electronic source]. – Access mode: http://www.worldtradelaw.net/fta/agreements/gccfta.pdf.download

17. The world's 100 largest banks // S&P Global Market Intelligence. – April 2017. [Electronic source]. – Access mode: http://www.snl.com/web/client?auth=inherit#news/article?id=40223698&cdid=A-40223698-11568

18. Thiam Hee NG. Should the Southeast Asian countries form a currency union? / NG. Hee Thiam // The developing economies. – 2002. – Vol. XL. - № 2. – P. 113-116.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2017.

T.V. Marena

REGIONAL PECULIARITIES AND PROSPECTS FOR MONETARY UNIONS FORMING IN THE CONTEXT OF INTEGRATION CHALLENGES

The article touches upon the evolution and the current state of the monetary integration processes development in the regions of the global economy. It is noted that based on the experience of monetary cooperation between the European countries monetary unions are being formed in other regions of the world. The regional peculiarities of the creation of monetary unions in Asia, Africa, the Middle East, Latin America and the Caribbean, and North America are determined. Alternatives of the introduction of common (single) currencies are evaluated and the prospects of monetary unions' arrangement are outlined.

It is stated that monetary integration in the region of Southeast Asia can be developed in three main scenarios of monetary union creation that can be based on the use of the Asian Currency Unit; the Japanese yen zone; the Chinese yuan as a regional currency.

Among the monetary unions that currently function in Africa there are the West African Economic and Monetary Union and the Central African Economic and Monetary Community, which use the CFA franc. The further processes of monetary integration in Africa will develop in terms of numerous integration unions' existence, many of which (the African Union, ECOWAS, COMESA, SADC) declare intentions to create a common financial area and to introduce a single currency.

In the Middle East, the greatest progress in monetary integration is observed among the countries of the Cooperation Council for the Arab States of the Gulf. The introduction of a single currency in the Gulf countries was scheduled for 2010, then for 2013 and finally for 2015. However, at the end of 2016, the single currency of the Gulf countries has not yet been implemented due to the insufficient level of harmonization of financial systems of countries that are considered to be the future members of the monetary area.

A characteristic feature of the monetary integration in Latin America and the Caribbean is regional currencies fixing to the US dollar, which can be explained by the traditionally high level of dollarization of economies in the region. Among the monetary unions that operate in the region there are the Eastern Caribbean Currency Union having a common currency – East Caribbean Dollar; Central American currency agreement, which participants use the Central American peso as a common currency; the countries of the Bolivarian Alliance use the Sucre as the conventional monetary unit of mutual settlements.

It is determined that the issues of monetary integration in North America are developed mostly theoretically and do not rely on any official statements towards the

introduction of a single currency. It can be explained by a significant difference in the levels of economic development of the United States, Canada and Mexico. Besides, Canada demonstrates a political opposition to the idea of abandoning the Canadian dollar in favor of the new regional currency, taking into account fears of falling into economic and financial dependence on the United States.

It is defined that starting from the middle of the twentieth century there is an increasing interest in the development of regional monetary integration, which is reflected in the formation of monetary unions in almost all regions of the world. The factors and risks that hinder the further development of these processes are highlighted, namely: 1) the levels of economic development of countries planning to enter regional monetary union are often significantly differentiated which entails the corresponding difficulties in achieving the established criteria of economic convergence; 2) multivariate alternative scenarios for the monetary union formation and the existence of several possible contenders for the role of the regional currency; 3) the periodic aggravation of the financial and economic problems of the Eurozone, which is considered by countries of other regions as a negative experience of monetary integration, and makes them rethink the feasibility of introducing a single regional currency; 4) countries' political opposition to joining monetary unions, high risk of falling into the financial and economic dependence on a stronger member of the monetary union; 5) the general instability of the global financial environment, which complicates the task of stabilizing the monetary and financial systems of the countries that are potential participants of the monetary union. As a result, even the formation of those monetary unions, which appearance had already been resolved and scheduled for specific terms, is periodically postponed.

Key words: *regional monetary integration, regional currency zone, monetary union, dollarization, single currency, common currency, reserve currency, fixed exchange rate.*

УДК 332.1(4-67ЄС)(045)

О.В. Булатова

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РЕҐІОНАЛІЗМ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану розвитку регіональної політики, яку реалізує Європейський союз, пріоритетів та інструментів її реалізації. Обґрунтовано, що регіони стають найважливішим резервом внутрішньої єдності європейської інтеграції.

Досліджено програмні етапи розвитку регіональної політики EU, охарактеризовано відповідно кожному етапу систему пріоритетів.

Виявлено, що географічний розподіл ресурсів, які виділяються на реалізацію регіональної політики Євросоюзу, зазнав ряд змін, пов'язаних із розширенням об'єднання. Доведено, що фінансування проектів, спрямованих на регіональне зростання, дозволили створити додаткові робочі місця, активізувати діяльність малого та середнього бізнесу, стимулювати інноваційну активність, забезпечити спільний розвиток інфраструктуру європейських регіонів.

Досліджено особливості реалізації регіональної політики у поточному програмному періоді (2014-2020 рр.) відповідно до стратегії «Європа 2020», особливості фінансування заходів із реалізації регіональної політики тощо.

Визначено базові принципи реалізації європейської регіональної політики: субсидіарность, принципу децентралізації, принцип партнерства, програмування,